

# MEZINÁRODNÍ PRÁVO

Leopold Skoruša

## Pomocné tematické okruhy ke studiu

1. Pojem a znaky mezinárodního práva
2. Subjekty mezinárodního práva
3. Stát
4. Řeka, moře, vzdušný prostor
5. Normy, pravidla a obyčej
6. Smlouvy
7. Recepce mezinárodního práva
8. Odpovědnost, zločin
9. Donucení
10. Válka, agrese
11. Škoda, reparace

### 1. POJEM A ZNAKY MEZINÁRODNÍHO PRÁVA

#### Pojem mezinárodního práva

1. Soubor právních pravidel, která upravují chování států a jiných subjektů veřejného práva v mezinárodních vztazích.
2. Soubor právních norem, které zajišťují mírovou existenci a plynulý vývoj mezinárodního společenství.

#### Specifika mezinárodního práva

Jeho povahu utváří charakter prostředí (na rozdíl od vnitrostátního práva), v němž se tento normativní systém prosazuje:

1. souřadnost (státy jsou současně tvůrci i adresáty norem),
2. charakter rozvojového práva (není precizní ani detailní v důsledku nepříliš dlouhého vývoje),
3. částečně nepsané (dosud vládne mezinárodní obyčej, i když roste význam smluvního instrumentu);
4. nevyváženost hmotněprávních a procesněprávních pravidel (ve prospěch práva hmotného, což v důsledku značí tzv. *leges imperfectae*).

#### Název mezinárodního práva veřejného

Nepřesný a zavádějící. Je **právem mezi státy**, národům vyplývá pouze právo na sebeurčení. Pochází z latinského ***ius gentium***, které upravovalo poměry mezi římskými občany a *peregrini* na území římské říše. V 17. století upraveno na *ius inter gentes*, tzn. **právo mezi národy**. V roce 1780 je Angličan Jeremy Bentham přeložil na ***international law*** jako protiklad k *national law* (vnitrostátní právo). V 19. století nauka přidala **veřejné** a až poté **soukromé mezinárodní právo**.

#### Znaky mezinárodního práva

Současné mezinárodní právo je charakterizováno:

1. zákazem použití síly,
2. právem národů na sebeurčení,
3. zásadou nevměšování,
4. rostoucí úlohou mezinárodních organizací,
5. kodifikacemi a oslabováním mezinárodních obyčejů (desuetudo),
6. rostoucím množstvím imperativních norem kogentního charakteru.

## 2. SUBJEKTY MEZINÁRODNÍHO PRÁVA

### Subjekt mezinárodního práva

Nedefinuje žádná mezinárodní smlouva ani obecná praxe. Proto se využívá poznatků všeobecné právní vědy: subjektem práva je každá jednotka, které daný právní řád přiznává způsobilost k právům a povinnostem a zpravidla i k právním úkonům. Dělí se na:

1. původní (klíčové postavení mají **státy**)
2. odvozené (**mezinárodní organizace**)

### Další subjekty mezinárodního práva

1. povstalci bojující proti vládní moci, pokud jim státy přiznaly statut válčící strany,
2. národně osvobozené hnutí v období dekolonizace,
3. Svatá stolice (od r. 1929 na základě lateránské smlouvy s Itálií, území 44 ha, legační právo),
4. v letech 1099-1798 Suverénní řád maltézkých rytířů,
5. města s mezinárodním statutem (v minulosti: Krakov, Gdaňsk, Tanger, Terst, Jerusalems, Západní Berlín a v současnosti Mostar),
6. Mezinárodní výbor Červeného kříže,
7. mezinárodní organizace (způsobilost uzavírat mezinárodní smlouvy, k výsadám a imunitám, k majetkovým nárokům, procesní způsobilost, odpovědnost za protiprávní jednání, způsobilost k vnitroorganizační normotvorbě, finanční autonomie),
8. jednotlivci.

(Poznámka: Nadnárodní korporace nejsou subjekty mezinárodního práva, ačkoliv mají značný faktický vliv.)

## 3. STÁT

### Suverenita

Státní suverenita (svrchovanost): nezávislost státní moci na jakékoli jiné moci. Týká se oblasti vnitřní a mezinárodní. Suverénní stát je omezen pouze suverenitou jiných států, obecným mezinárodním právem a svobodně převzatými mezinárodními závazky.

### Prvky státu

1. **území**: předpoklad stability, státní hranice,

2. **obyvatelstvo**: usedlý, přirozený a trvalý charakter, organizovaný celek jednotlivců obou pohlaví žijící na daném území, státní občanství,
3. **veřejná moc, která se na daném území prosazuje**: soustava státních orgánů,
4. **způsobilost vstupovat do mezinárodněprávních vztahů** (Montevidejská úmluva o právech a povinnostech států z roku 1933).

## Druhy států

1. podle rozsahu suverenity (**suverénní a závislé**),
2. podle vnitřní struktury (**jednotné a složené**: **personální** nebo **reálná unie**, **federace** mezinárodní povahy na základě společné ústavy a **konfederace** na základě mezinárodní smlouvy)

## Vznik států

1. spojením,
2. rozdělením,
3. odštěpením (cesí),
4. prvotním osídlením,
5. v procesu dekolonizace (nově vzniklý stát se stává již faktem svého vzniku subjektem mezinárodního práva pokud jde o základní práva a povinnosti),
6. rozhodnutím Valného shromáždění OSN.

## Zánik států

1. rozpadem,
2. spojením,
3. vznikem nového nezávislého státu,
4. debellací - zánik státu v důsledku úplné vojenské porážky

## Dismembratio

Zánik států v důsledku rozpadu (rozdělení) státu; další možnosti jsou spojení, vznik nového nezávislého státu nebo teoreticky zánik materiálních předpokladů státu.

## Debellace

Zánik státu v důsledku úplné vojenské porážky, zničení orgánů státní moci a následnou anexí celého státního území (dříve legitimní, dnes nepřipustné).

## Uznání států

Právní akt, kterým existující stát bere na vědomí skutečnost, že nově vzniklý útvar je suverénním státem a rovnoprávným subjektem mezinárodního práva. Má retroaktivní účinek. Dělí se na de iure a de facto a formy: výslovně a mlčky (při uznání vlády nebo uzavření dohody).

## Uznání vlády

Analogicky k uznání státu. Má retroaktivní účinek. Dělí se na de iure a de facto a formy: výslovně a mlčky (při uznání státu nebo při navázání nebo pokračování diplomatických styků nebo uzavření dohody). Uvedené se vztahuje též na vládu v exilu.

## **Sukcese státu**

Nahrazení jednoho státu jiným v odpovědnosti za mezinárodní vztahy. Klíčové jsou otázky právní kontinuity (takto) zaniklého státu hlavně ve věcech mezinárodních smluv, vlastnického práva k nemovitému a movitému státnímu majetku apod. Problematiku upravují Vídeňské úmluvy z let 1978 a 1983.

## **Tabula rasa**

Zásada „čistého stolu“, uplatňovaná při vzniku „nových nezávislých států“ v procesu dekolonizace, když nově vzniklý stát sám rozhoduje o tom, do kterých mezinárodních smluv vstoupí.

## **Státní občanství**

Trvalý právní svazek mezi jednotlivcem a určitým státem, jehož obsahem jsou vzájemná práva a povinnosti stanovené vnitrostátním právem.

## **Naturalizace**

Nabytí státního občanství cizincem nebo bezdomovcem (apolitou), k němuž došlo později než při narození (sňatek, udělením na žádost, přesídlením).

## **Bipolita**

Osoba, která má státní občanství dvou a více států. Problematický status s ohledem na diplomatickou ochranu.

## **Apolita**

Osoba, která není ve státoobčanském poměru k žádnému státu. Nad tímto nevykonává žádný stát diplomatickou ochranu.

## **Uprchlík**

Osoba, která opustila území svého státu za mimořádných okolností a nemůže nebo se nechce vrátit zpět.

## **Ius sanguinis**

Zásada obecného mezinárodního práva, podle níž stát přiznává jednotlivci státní občanství, pokud se narodil z rodičů, kteří jsou jeho příslušníci.

## **Ius soli**

Zásada obecného mezinárodního práva, podle níž stát přiznává jednotlivci státní občanství, pokud se narodil na jeho území.

## **Extradice**

Vydávání osoby státem, na jehož území se nachází, jinému státu, na jehož dožádání k trestnímu stíhání

nebo k výkonu trestu. Podmínky: nelze vydat vlastního státního příslušníka, čin musí být považován za trestný oběmi stranami, nesmí se jednat o politický trestný čin.

### **Právo azylu**

Rozumí se jím právo státu jako územního suveréna poskytnout stíhanému cizímu občanovi vstup a pobyt na svém státním území. Nelze se dovolat v případě stíhání za trestný čin. Pravidla:

1. povinnost jiných států respektovat udělený azyl,
2. stát nesmí osobám, kterým udělili azyl, dovolit provádět činnost, která je v rozporu s cíly a zásadami OSN,
3. právo azylu nelze poskytnout osobám stíhaným pro zločiny proti míru, válečné zločiny nebo zločiny proti lidskosti.

### **Státní území**

Je část země, která podle mezinárodního práva podléhá jeho suverénní moci a tvoří její nedílný celek. Jedná se o trojrozměrný prostor sestávající ze:

1. suchozemského povrchu a vodní hladiny (vnitřní vody a pobřežní vody),
2. prostoru pod povrchem Země,
3. vzdušného prostoru nad zemským povrchem.

### **Nabývání státního území**

Nabývání a pozbývání státního území se řídí pravidly mezinárodního práva o ochraně územní celistvosti státu, o zákazu útočné války a o právu národů na sebeurčení. Rozlišují se tyto způsoby nabytí:

1. prvotní: prvotní okupace (akcese) k přirozenému nebo umělému přírůstku země
2. odvozené (derivativní): na základě smlouvy s dosavadním suverénem (cese území), adjudikací nebo vydržením (nepřetržité a nepopírané užívání) a anexí.

### **Ztráta území**

1. opuštění území (derelikce),
2. ztráta působením přírodních sil, cesí, vydržením a adjudikací,
3. odtržením v důsledku povstání,
4. zánik státu v důsledku sukcese.

### **Akcese**

Přírůstek země jako původní způsob nabytí území, které nově vzniklo, ať již působením přírodních sil nebo umělým zásahem.

### **Cese území**

Odvozené nabytí státního území na základě smlouvy.

## **Adjudikace**

Odvozené nabytí státního území na základě rozsudku arbitrážního nebo soudního orgánu.

## **Státní hranice**

Vymezují území, na něž se vztahuje suverénní moc státu (přirozené (geografické) nebo uměle stanovené).

## **4. ŘEKA, MOŘE, VZDUŠNÝ PROSTOR**

### **Mezinárodní řeka**

Řeka, která byla mezinárodní smlouvou prohlášena za přístupnou obchodním lodím všech států nebo alespoň všech pobřežních států. Jedná se o splavné řeky, které zprostředkují spojení s mořem a protékají územní dvou a více států nebo tvoří mezi nimi hranici. Mezi důležité smlouvy o mezinárodních řekách patří:

1. Závěrečný akt Vídeňského kongresu z roku 1815 (stanovení zásady svobodné plavby pro obchodní lodi všech (i nepobřežních) států),
2. Pařížská mírová smlouva z roku 1856 (internacionalizovala Dunaj od Ulmu; po I. sv. válce rozšířená na Rýn, Moselu, Němen, Labe od ústí Vltavy, Vltavu od Prahy, Odru od Spavice),
3. Úmluva o režimu plavby na Dunaji z roku 1948 (uzavřená v Bělehradu, zřízena Dunajská komise se sídlem v Budapešti).

### **Pobřežní moře**

Pásmo mořských vod, které přiléhá k pevninskému území a vnitřním vodám pobřežního státu a v případě souostrovního státu k jeho souostrovním vodám (v poměru 9:1). Jeho šíři stanoví stát až po hranici 12 námořních mil měřené od základní linie, kterou je nejnižší čára odlivu podél pobřeží. Na pobřežní moře, jeho mořské dno i zemské nitro pod ním, jakož i na vzdušný prostor na ním se vztahuje suverénní moc pobřežního státu, která je omezena pouze právem pokojného průjezdu cizích lodí.

### **Vzdušný prostor**

Prostor nad státním suchozemským územím a vnitřními i pobřežními vodami, který spadá po okraj dolní hranice kosmického prostoru (cca 100 km od povrchu Země) a je součástí státního území.

### **Výlučná ekonomická zóna**

Nový pojem mezinárodního práva: oblast nacházející se za pobřežním mořem a k němu přilehlá. zasahuje nejdále 200 námořních mil od základní čáry a v tomto pásmu volného moře vykonává pobřežní stát svrchovaná práva za účelem průzkumu a těžby přirozených zdrojů, zejména ryb a nerostného bohatství.

### **Kontinentální šelf**

Pevninská mělčina pobřežního státu, kterým je:

1. mořské dno a podzemí podmořských oblastí, jež leží za hranicemi jeho pobřežního moře po celém přirozeném prodloužení jeho pevninského území k vnější hranici kontinentálního okraje nebo
2. mořské dno a podzemí sahající do vzdálenosti 200 námořních mil od základní čáry na pobřeží, jestliže vnější hranice kontinentálního okraje nedosahuje této vzdálenosti.

### Volné moře

Souvislé mořské vody za hranicí pobřežního moře, vnitrozemských vod nebo souostrovních vod. Slouží společnému užívání všech států: platí zde svoboda plavby, přeletu, kladení podmořských kabelů a dálkového potrubí, svoboda rybolovu a vědeckého výzkumu.

### Polární sektor

V souvislosti s Arktidou se jedná o trojúhelník, jehož vrcholem je severní pól, základnou severní hranice příslušného státu a stranami poledníky, probíhající krajními body státní hranice. Části pevniny a ostrovy ležící uvnitř polárního sektoru jsou součástí státního území těch států, které hraničí se Severním ledovým mořem (Dánsko, Kanada, Norsko, Rusko a USA).

## 5. NORMY, PRAVIDLA A OBYČEJ

### Mezinárodní obyčej

Praxe subjektů mezinárodního práva uznaná za právo:

1. materiální prvek (*usus longaevus*) = kvalifikovaná praxe opakovaná, stejnorodá, nepřetržitá, reprezentativní a dlouhodobá a
2. subjektivní prvek (*opinio iuris*) = přesvědčení subjektů o právní závaznosti pravidla chování obsaženého v dané praxi.

### Desuetudo

Vyjítí normy z užívání.

### Znaky normy

Základní stavební jednotkou systému mezinárodního práva jsou normy, přičemž teorie vnitrostátního práva normy definuje těmito znaky:

1. jsou výrazem normotvorné vůle oprávněných subjektů,
2. normativnost (stanoví stejné měřítko na chování subjektů),
3. regulativní funkce (působí na společenské vztahy),
4. závaznost (mocensky vynutitelné).

### Druhy norem

Každá norma v sobě spojuje **obsah** (jímž je pravidlo chování uložené subjektům) s **formou** (pomocí níž se stává norma subjektům poznatelná). Hlediska:

1. charakteristické vlastnosti práv a povinností (pravidla materiální a procesní),
2. podle počtu adresátů (bilaterální, multilaterální apod.),

3. podle prostorové působnosti (pravidla obecného mezinárodního práva (universální pravidla až ve 20. století), partikulární a lokální),
4. podle intenzity regulativních schopností (kogentní a dispozitivní pravidla),
5. podle úrovně normativity (tzv. *hard law* a *soft law*);
6. podle míry obecnosti upravovaných práv a povinností (principy a konkrétní pravidla),
7. podle časové působnosti (časově omezená a neomezená pravidla).

## **ius cogens**

V mezinárodním právu se uplatňuje až ve 20. století v rámci jednoty mezinárodního společenství. Jako institut je povolán k ochraně zásadních hodnot sdílených celým mezinárodním společenstvím

Vídeňská úmluva o smluvním právu 1969 odstranila dohady, zda jsou součástí mezinárodního práva náležitosti upravené čl. 53 Charty OSN: *"Pro účely této úmluvy je imperativní normou obecného mezinárodního práva norma přijatá a uznaná mezinárodním společenstvím jako celkem za normu, od níž není dovoleno se odchýlit a která může být pozměněna pouze novou normou obecného mezinárodního práva stejné povahy"*.

Pravidla mezinárodního práva kogentní povahy:

1. zákaz použití síly, zejména útočné války,
2. pravidla chránící podstatné stránky fyzické existence a důstojnosti člověka,
3. bránění národům v jejich právu na sebeurčení či ohrožování jejich fyzické existence,
4. přivlastnění mezinárodních prostorů,
5. rozsáhlé znečištění životního prostředí.

## **6. SMLOUVY**

### **Definice mezinárodních smluv**

Dvě pojetí:

1. **podle obyčejového mezinárodního práva:** ujednání dvou nebo více subjektů mezinárodního práva, které má z vůle těchto subjektů mezinárodněprávní účinky a řídí se mezinárodním právem,
2. **podle Vídeňské úmluvy o smluvním právu z roku 1969:** mezinárodní dohoda, která je uzavřena mezi státy písemnou formou a řídí se mezinárodním právem (tedy vyloučení jiných subjektů než států a verbální a tacitní formy).

### **Specifika mezinárodních smluv**

1. diskontinuita v důsledku světových válek,
2. universalismus mezinárodního práva,
3. regionalismus v důsledku nestejnomyšlného ekonomického a sociálního vývoje po 2. světové válce,
4. globalizační tendence,
5. zahrnutí problematiky lidských práv a svobod.

### **Klasifikace mezinárodních smluv**

Kritéria podle:

1. formy smlouvy (veřejné a tajné; prezidentské, vládní a resortní),
2. počtu smluvních stran,
3. možnosti přistoupení dalších států,
4. obsahu smlouvy (politické a hospodářské, mírové a válečné, jednorázové a opakující se plnění atd.)
5. doby jejího trvání.

### **Vznik mezinárodních smluv**

Ke vzniku platné smlouvy je třeba, aby:

1. smluvní strany byly způsobilé k uzavření smlouvy,
2. aby předmět smlouvy byl možný a dovolený (nebyl proti zájmu mezinárodního společenství),
3. aby smluvní strany projevíly řádně svou vůli být mezinárodní smlouvou vázány.

### **Ius contrahendi**

Plná způsobilost uzavírat mezinárodní smlouvy jako projev suverenity státu.

### **Důvody vad**

1. omyl,
2. podvod,
3. korupce plnomocníka,
4. donucení plnomocníka,
5. donucení státu hrozbou síly nebo použitím síly.

### **Schválení textu smlouvy (Adoption)**

Zakončení technické fáze jednání. Schválením textu se fixuje forma a obsah smlouvy. Právní následky dosud nenastávají. Hlasování představitele státu na mezinárodní konferenci pro schválení textu není nutně projevem souhlasu, aby byl daný stát jejím textem vázán.

### **Autentifikace**

Ověření textu smlouvy. Akt jednajících stran (většinou podpis nebo parafa), kterým se text smlouvy stává „definitivní a původní“ (kterým je uznán za správný a neměnný).

### **Ratifikace**

Souhlas k platnosti smlouvy dříve sjednané a podepsané (zpravidla se týká smluv politické a hospodářské povahy, smluv o základních lidských právech a svobodách a smluv měnící vnitřní poměry ve státě přijetím nového zákona podle této smlouvy).

### **Výhrada k multilaterální smlouvě (Reservation)**

Jakkoli formulované nebo označené jednostranné prohlášení, které bylo učiněno státem při podpisu,

ratifikaci, přijetí, schválení smlouvy nebo při přistoupení k ní, kterým se zamýšlí vyloučit nebo pozměnit právní účinky určitých ustanovení smlouvy při jejich aplikaci vůči tomuto státu.

### **Platnost mezinárodních smluv**

Mezinárodní smlouva je platná od doby, kdy mezi stranami vznikne právní poměr předvídaný smlouvou (zpravidla ratifikace minimálním počtem smluvních států).

### **Účinnost mezinárodních smluv**

Mezinárodní smlouva je účinná okamžikem, kdy strany jsou povinny smlouvu provádět.

### **Suspendování mezinárodních smluv**

Dočasné přerušení účinnosti mezinárodních smluv (zůstává v platnosti, ale není prováděna). Nejedná se tedy o ukončení, respektive zánik mezinárodních smluv.

### **Ukončení mezinárodních smluv**

1. uplynutí času,
2. splnění smlouvy,
3. dohoda stran,
4. rozvazovací podmínka;
5. sjednání nové smlouvy,
6. výpověď,
7. vystoupení,
8. pokles smluvních stran pod stanovené minimum,
9. hrubé porušení,
10. nemožnost plnění,
11. podstatná změna okolností (s výjimkou dohod o státních hranicích),
12. vyjití z užívání,
13. vznik nového kogentního pravidla.

## **7. RECEPCE MEZINÁRODNÍHO PRÁVA**

### **Recepce mezinárodního práva**

Zpravidla si stát ponechává konečné rozhodnutí o tom, které normy mezinárodního práva a jak přenesou do svého právního řádu. Zásadně přísluší zákonodárnému sboru, čímž se demonstruje suverenity státu.

### **Transformace**

Způsob recepce normy mezinárodního práva do vnitrostátního práva tím, že se zachovává doslovné znění mezinárodní smlouvy a vyhláší se v některých z forem vnitrostátního práva (např. zákona), přičemž se z mezinárodní smlouvy stává vnitrostátní předpis zavazující subjekty vnitrostátního práva.

Souběžně však existuje totožný soubor práv a povinností v příslušné mezinárodní smlouvě, jež zavazuje stát jako subjekt mezinárodního práva (formální dualismus): paralelní výskyt norem. Používá se u tzv. **unifikačních smluv**.

## **Adaptace**

Doslovný, ale pouze obsahově přibližný přenos mezinárodněprávních závazků a oprávnění do forem vnitrostátního práva. Používá se u tzv. **harmonizačních smluv**, které mají sladit, nikoliv však sjednotit příslušnou oblast vnitrostátních právních řádů; vylučuje se zdvojení vnitrostátní a adaptované mezinárodní úpravy.

## **Inkorporace**

Vtažení normy mezinárodního práva do vnitrostátního práva, aniž by přitom ztrácela formu mezinárodního práva, neboť se jí pouze propůjčují účinky vnitrostátního práva (formální monismus). Používá se u **mezinárodní smlouvy**, jejichž plnění podléhá jednotné mezinárodní kontrole.

## **8. ODPOVĚDNOST, ZLOČIN**

### **Mezinárodní odpovědnost**

Soubor norem, které upravují následky mezinárodně protiprávního chování (jednání i opomenutí: mezinárodní zločiny a mezinárodní delikty). K původní (primární) povinnosti se ukládají odpovědnostní (sekundární) závazky (tzv. akcesorický závazek). Stát odpovídá za své mezinárodně protiprávní chování (objektivní prvek). Přitom se státu přičítá chování jeho orgánů, územních správních a samosprávných orgánů, zvítěživších povstalců.

### **Mezinárodní zločin**

Protiprávní chování státu, kterým stát poruší mezinárodní závazek tak zásadní povahy pro ochranu základních zájmů mezinárodního společenství, že je toto společenství jako celek pokládá za zločin.

### **Mezinárodní delikt**

Každý mezinárodně protiprávní čin, který není mezinárodním zločinem.

### **Objektivní odpovědnost**

Je vybudovaná na principu solidarity při provozování vysoce nebezpečné činnosti. V mezinárodním právu výjimečně stanovena úmluvami o mírovém využívání jaderné energie, znečišťování moře ropou, provozu nadzemních dopravních prostředků, zvláště kosmických objektů.

## **9. DONUCENÍ**

### **Retorze**

Mírnější forma protiopatření. Ta zůstávají v mezích mezinárodního práva. Donucující subjekt nejedná v rozporu s žádným závazkem, ale ohrožuje faktické zájmy donucovaného státu (jedná se např. o odvolání chystané státní návštěvy, přerušování negociací o smlouvě, odvolání velvyslance za účelem konzultací, vízové problémy apod.).

### **Represálie**

Přísnější forma protiopatření, překračující hranice mezinárodního práva. Musí být uplatněny: v dobré

víře, po výzvě, přiměřeně, včas ukončeny, nesmí mít ozbrojený charakter (jedná se např. o ekonomické embargo, bojkot importu/exportu apod.).

### **Sebeobrana**

Výjimka ze zákazu použití síly. Podmínky:

1. proti aktuálnímu ozbrojenému útoku,
2. okamžitě po útoku,
3. přiměřenost,
4. včas ukončena.

### **Kolektivní sebeobrana**

Vyplývá ze spojeneckých smluv (fikce napadení všech států). Podmínky:

1. oběť deklaruje napadení,
2. oběť požádá spojence o vojenskou pomoc.

## **10. VÁLKA, AGRESE**

### **Obranná válka**

1. účast na ozbrojené akci proti útočníkovi na základě rozhodnutí Rady bezpečnosti OSN podle kapitoly VII Charty OSN,
2. účast na vojenské akci proti útočníkovi v rámci regionální organizace, jež k tomu byla Radou bezpečnosti OSN zmocněna,
3. výkon práva individuální nebo kolektivní sebeobrany proti ozbrojenému útoku druhé státu podle článku 51 Charty OSN.

### **Zločin proti míru**

Rozumí se jím: osnování, podněcování nebo podniknutí útočné války nebo války porušující mezinárodní smlouvy, dohody a záruky.

### **Válečný zločin**

Rozumí se jím: porušení zákonů války nebo obyčejů, tedy vraždění válečných zajatců, zlé nakládání s nimi, vraždy civilistů, nucení civilistů k otrockým pracím, deportace obyvatelstva, vraždění rukojmí, plnění majetku apod.

### **Zločin proti lidskosti**

Rozumí se jimi: vraždy, vyhlazování, zotročování, deportace nebo jiné ukrutnosti, páchané proti civilnímu obyvatelstvu před válkou nebo za války, a dále pronásledování z důvodů politických, rasových nebo náboženských, které byly spáchány v souvislosti se zločinem proti míru nebo s válečným zločinem.

### **Agrese**

Na základě návrhu zvláštního výboru schválilo Valné shromáždění OSN dne 14. 12. 1974.

Za agresi se považuje použití ozbrojené síly státem nebo skupinou států proti svrchovanosti, územní nedotknutelnosti nebo politické nezávislosti jiného státu, způsoby vypočtenými v této definici. Přitom se za zřejmý důkaz agrese považuje časově první použití ozbrojené síly v rozporu s Chartou OSN.

Rada bezpečnosti OSN však může dospět po posouzení všech relevantních okolností i k opačnému názoru. Bez ohledu na to zda byla vyhlášena válka, se může jednat o kterýkoliv čin, zejména:

1. invaze nebo útok ozbrojených sil jednoho státu na území druhého státu,
2. vojenská okupace, byť jen dočasná,
3. připojení území jiného státu nebo jeho části, při němž bylo použito síly,
4. bombardování ozbrojenými silami jednoho státu území druhého státu,
5. použití jakýchkoliv zbraní jednoho státu proti území druhého státu,
6. ozbrojená blokáda přístavu nebo pobřeží,
7. ozbrojený útok na pozemní, námořní nebo letecké síly,
8. použití ozbrojených sil jednoho státu, které se nacházejí na území druhého státu s jeho souhlasem, v případě že nedodržely podmínky pobytu nebo délky jejich přítomnosti,
9. jednání státu, který povolil druhému státu, aby použil jeho území ke spáchání agresivního činu proti třetímu státu,
10. vyslání státem ozbrojených skupin, band, nepravidelných ozbrojených sil nebo žoldnéřů, kteří používají síly, proti jinému státu v takové míře, že se to rovná předchozím činům,
11. jiné činy označené Radou Bezpečnosti OSN.

### **Oběti války**

Jsou:

1. ranění příslušníci ozbrojených sil
2. nemocní příslušníci ozbrojených sil,
3. trosečníci,
4. váleční zajatci
5. civilní obyvatelstvo

### **Válečný stav**

Znaky (následky vyhlášení):

1. přerušení veškerých mírových vztahů (uplatňují se pravidla válečného práva, s výjimkou základních zásad obecného mezinárodního práva),
2. přerušení diplomatických a konzulárních styků,
3. přestávají platit dvoustranné smlouvy,
4. v platnosti zůstávají mnohostranné kolektivní smlouvy,
5. cizinecké válečné právo na nepřátelské příslušníky,
6. omezení procesní způsobilosti nepřátelských příslušníků před soudy válčícího státu (aktivní způsobilost ztrácí, pasivní zůstává).

### **Zakázané vedení války**

Základní pravidla regulující způsoby a prostředky vedení války obsahuje Dodatkový protokol (k výše uvedené definici agrese) z r. 1977:

1. v ozbrojeném konfliktu nemají válčící strany neomezené právo volby způsobu a prostředků vedení války,
2. je zakázáno používat zbraní, munice, materiálů a způsobů vedení války, které by svou povahou způsobovaly nadměrná zranění nebo zbytečné útrapy,
3. působící rozsáhlé, dlouhodobé a vážné škody

## 11. ŠKODA, REPARACE

### Škoda v mezinárodním právu

Není považována za nutnou náležitost mezinárodní odpovědnosti; zahrnuje újmy materiální i nemateriální. Reparaci poléhá škoda přímá (příčinná souvislost).

### Reparace

Odčinění škody způsobené mezinárodně protiprávním chováním:

1. **restituce** - uvedení do původního stavu,
2. **kompenzace** - skutečné škody a ušlého zisku odškodněním peněžní částky, zbožím či službami,
3. **satisfakce** - morální zadostiučinění vyjádřením lítosti, omluvou, symbolickým aktem, potrestáním pachatelů, prostým prohlášením.